

Disputatio medica de dysenteria / [Johann Frey].

Contributors

Frey, Johann, active 1645-1647.
Saltzmann, Johann Rudolph, 1574-1656.
Université de Strasbourg.

Publication/Creation

Argentorati : Typis Friderici Spoor, 1647.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/j5cszht9>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

ARCHIATRO COELESTI,

Duce & Auspice,

DISPUTATIO MEDICA

De

DYSENTERIA

Quam

SUB PRÆSIDIO

Clarissimi & Excellentissimi

VIRI

DN. IOHAN. RVDOLPHI

SALTZMANNI, MEDICINAE DO-

ctoris Experientissimi, Archiatri Fœlicissi-

mi, Inclytæ Argentoratensium Academiæ Profef-

foris Celeberrimi, Præceptoris sui observan-
ter colendi,

Publica φιλιάτρων censura submittit

JOHANNES Frey/ SEBUSIENSIS.

Augusto
Mense Julio die 30. 2.

ARGENTORATI,

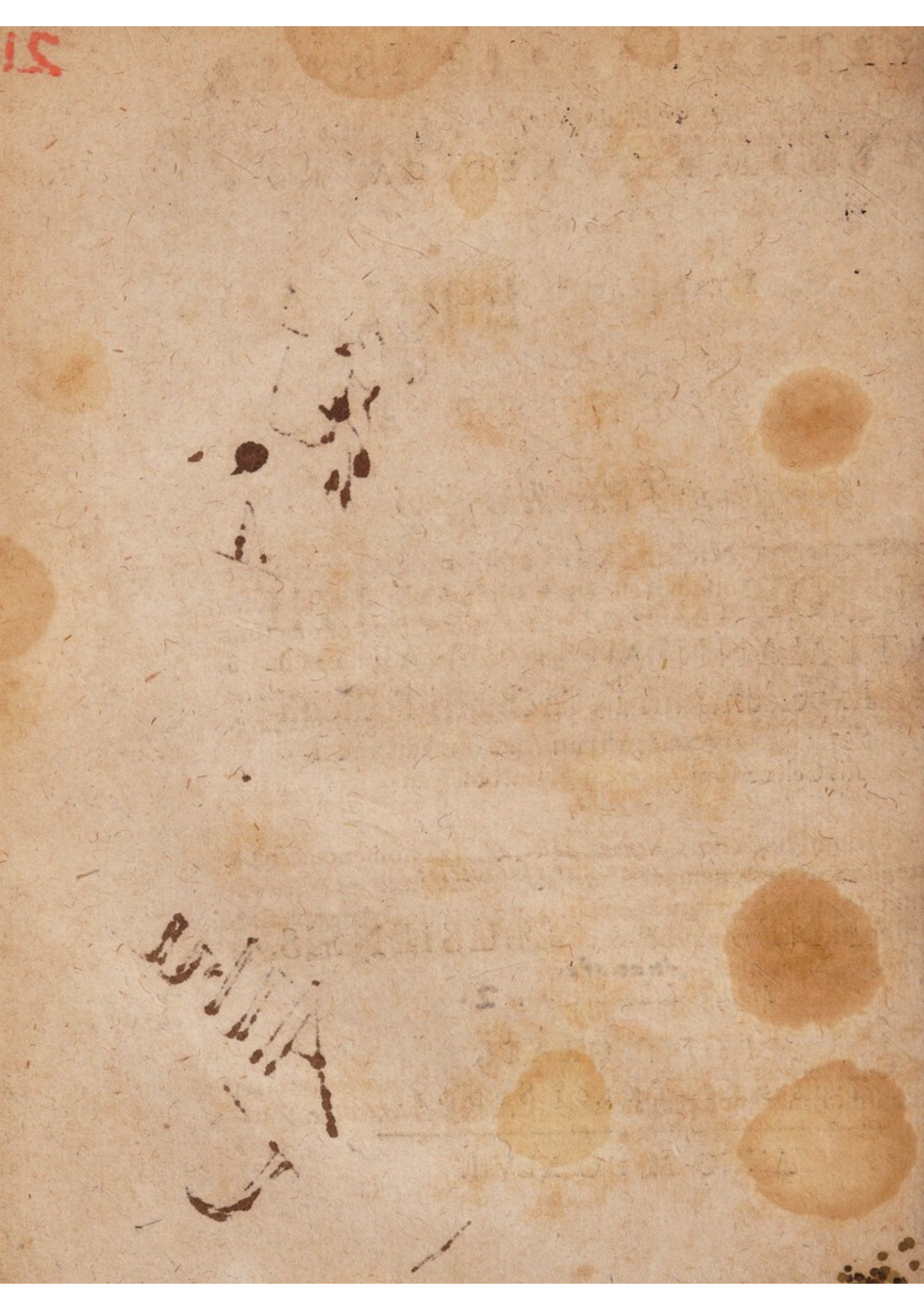
Typis FRIDERICI SPOOR.

ANNO M DC XLVII.

Allegu

Handwritten musical notation consisting of several notes and stems.

Handwritten musical notation consisting of several notes and stems.

Σὺν Θεῷ

DISPUTATIO MEDICA

De
DYSENTERIA.

Thes. I.

Intestina variis affici modis, variisque obnoxia esse morbis notum est; Inter hos affectus etiam Dysenteria numeratur, de qua cum in praesentiarum agere sit animus, ejus naturam & essentiam breviter examinabimus, deinde quibus modis, vel remediis profligari, praecaveri & mitigari possit, breviter adjiciemus.

II.

Malum hoc teste Galeno 6. de loc. aff. c. 2. nomen accepit à parte affectâ & læsâ, nempe ab intestinis, quæ Græcis τὰ ἐντέρα dicuntur; & appellatur tum à Græcis, tum à Latinis Dysenteria. Germani ob fluxum sanguineum nominant, die rothe Ruhr/das rothe Weh/ die Darinruhr.

III.

Cum verò vocabulum sit ἐκ τῶν πολλαχῶς λεγομένων, ideò ne fiat confusio, maximè necessarium est, ut Galenus monet 6. de placit.

A

tis ab

is ab initio, accuratè singula nomina, qua de re dicantur, definire: quod etiam facit 2. *de simp. med. fac. cap. 2.* ne, ut idem Galenus habet 3. *de simpl. med. fac. cap. 2.* dùm confusa est nominis acceptio, rei quoque confundatur notitia: quid hoc nomine intelligamus, explicare,

IV.

Sumitur autem hæc vox ab artis nostræ Proceribus vel Generaliter & latè, vel Specialiter & strictè.

V.

Generaliter Dysenteria vocabulo notatur, ut Galenus annotat 3. *de sympt. caus. cap. 2.* 1. Fluxus cruentus, qui fit, vel ob abscissum aliquod membrum, vel ob suppressionem mensium, & hæmorrhoidum, vel etiam ob suppressam consuetam hæmorrhagiam. 2. Fluxus ille, qui est instar loturæ carniū recens mactatarum, ob hepatis imbecillitatem, coquendique debilitatem. 3. Ea dejectio, quæ splendens, atque nigra est, ob sanguinem in hepate, vel circa lienem adustum, vel melancholico humore tinctum. 4. Quivis alvi fluxus p. n.

VI.

Nos missis jam dictis significationibus, specialiter, & strictè sumptam Dysenteriam sic definiemus, quod sit alvi dejectio frequens, cruenta & purulenta, non sine ventris dolore & torminibus, à materia acri, & intestinis peculiariter infesta, eaque erodente ortum habens.

VII.

Ex data definitione colligitur, Dysenteriam esse quid præter naturam; Cum autem tria sint, quæ corpori nostro præter naturam accidunt, morbus scilicet, causa morbi, & symptoma, ad quodnam horum referendum sit, genus in definitione positum monstrabit.

VIII.

Dicitur enim excretio, sive dejectio alvi, unde patet, quod
ad sym-

ad symptoma , & quidem tertiam ejus speciem pertineat , nempe ad vitia excretionis, quorum materia peccat , tum tota substantia, quando portiones intestinorum instar squamarum reijciuntur, tum qualitate, dum multis modis, verbi gratia, visciditate, falsedine, colore, acrimonia, & similibus à statu naturali abest; tum quantitate, cum pauciora, vel plura excernuntur quam fas est.

IX.

Afficiuntur hoc in affectu primario intestina , modo tenuia, modo crassa, modo utraque ; Secundario verò , & per consensum etiam aliæ partes, verbi gratia. epiploon, ventriculus, thorax, nonnunquam etiam pulmo.

X.

Quæstio hic incidit : Vtrum omnia intestina simul inflam-
mari & exulcerari queant? Vbi nonnulli sunt, qui negativæ sub-
scribunt. Nos sub affirmantium vexillis militaturi, statuimus in
vigore huius mali omninò fieri posse. Quod tamen non ita acci-
piendum esse volumus, ac si tota, & omnis intestinorum substantia
ubique exulceretur, sed quod saltem quædam eorum partes vitio
hoc corripiantur, & inficiantur.

XI.

Sequuntur causæ, quæ sunt vel Remotæ , vel Proximæ , &
Remotæ sunt vel externæ, seu Procatarcticæ, vel internæ & antece-
dentes seu προηγμένα, proximæ sunt vel conjuncta vel continentes.

XII.

Ad externas seu procatarcticas referimus res illas , quæ à Me-
dicis dicuntur non naturales : Vbi primò occurrit aër ambiens, cum
enim secundum *Avincennam* l. 1. *Fen.* 2. *doct.* 2. *sum.* 1. *cap.* 2. sit ele-
mentum, & veluti pabulum nostri corporis, mirè etiam illud al-
terare potest, & pro ratione temperiei, hunc vel illum morbum
producere valet.

XIII.

Hyems sicca & aquilonia, (iuxta Hipp. *f. 3. Aphor. 11.*) ver autem pluviosum & australe si fuerit, necessum est æstate febres acutas fieri, & opthalmias, & dysenterias. *Ead. Sect. Aphor. 16.* Per assiduos imbres morbi magna ex parte oriuntur, cum febres longæ tum alvi fluxiones, putredines, comitiales, apoplexiæ, anginae. Per magnas autem siccitates, tabitudines, lippitudines, articulorum dolores, urinæ stillicidia & intestinorum difficultates.

XIV.

Non tamen in nudis qualitatibus hisce est subsistendum, latet enim aliquando (ut cum Sennerto loquar) in aëre τὸ θεῖον Hipp. malignitas, & venenosa quædam qualitas primis istis potentior, à qua dysenteria, præsertim contagiosa ut plurimum causatur.

XV.

Est porrò cibus & potus, qui facile in eiusmodi acres & mordaces humores converti, illamque qualitatem venenatam, vel acrem adipisci potest, ut sunt fructus autumnales, facilè putrescentes, pruna, nuces, fructus item immaturi, nimius esus uvarum, largior musti potio, & quæ sunt eiusmodi alia-

XVI.

Possunt huc quoque referri Pharmaca venenata & erodentia, cuiusmodi sunt Arsenicum, Antimonium, Hydrargyrum. Purgantia item vehementiora ut colocynthis, Helleborus, Scammonium, Turbith. &c. imò etiam purgantia mitiora, si nimirum in maiori quam fas est dosi, & sæpius usurpantur & exhibentur.

XVII.

In supervigiliæ nimia, somnus immoderatus, exercitia vehementiora, otium, vacationes consuetæ retentæ, suppressa menstrua, suppressæ hæmorrhoides, animi pathemata vehementiora, ut
quæ

quæ omnia ad inquinandos humores valent, sub causis Dysenteria remotis contineri queunt.

XVIII.

Internam eamque antecedentem causam statuimus omnes humores in corpore existentes, non quatenus tales, sed quatenus accepere vitiosam hanc dispositionem, ut non solum alvum concitare, sed etiam intestinorum unitatem solvere, eaque exulcerare valent, atque sic etiam causæ conjunctæ læsionis intestinorum & proximæ naturam induunt.

XIX.

Humores verò isti, vel à toto corpore, vel ab aliqua duntaxat illius parte ad intestina confluunt, ibiq; noxam pariunt, vel in ipsis intestinis generantur.

XX.

Cum de causis actum sit, ad signa nos convertimus, quæ Medicorum schola dividit in Diagnostica, & Prognostica. Et illa rursus in παθογνωμονικά, quæ vel affectum in genere, vel ejus differentias produnt, & ἀίτιογνωμονικά quæ causas ejusdem aperiunt.

XXI.

Signa Diagnostica pathognomonica quod spectat, ea è Gale-
no l. 6. de loc. aff. cap. 2. hæc sunt: Primo biliosa, & mordacia ex-
cernuntur, quibus deinde interaneorum abrasa sequuntur; Postea
verò paulum cruoris simul dejici videtur, quando videlicet ipse
affectus jam Dysenteria censetur. Adhuc præterea circa tempus
excretionis vehementes dolores & tormina, aliquando pingua,
progressu temporis ramenta, particulæque interioris tunicæ intes-
tinorum, una cum excrementis cruentis & purulentis per alvum de-
jiciuntur.

XXII.

Sub Diagnosticis quoque comprehendi queunt signa distin-
ctiva.

ctiva, quæ tum Dysenteriam ab aliis affectibus distinguunt, tum locum affectum indicant, num in tenuibus an crassis malum hæreat intestinis.

XXIII.

A fluxu hepatico distinguitur, quia hic duorum aut trium dierum intervallo evacuatio supprimitur, postea affatim redit, excernunturque excrementa, in quibus tamen nihil abrafi videre licet, in Dysenteria verò, neque affatim, neque ex longis temporum intervallis, sed cum frequenti, & sæpè redeunte conatu laborantes dejicere consueverunt.

XXIV.

Mentitur etiam aliquando Dysenteriã abscessus in intestinis ortus, uti *Aet. tetr. 3. serm. 1. cap. 42.* testatur, ad cuius eruptionem eliquationes aquosi puris consequuntur, unde imperiti Dysenteriam esse judicant. Verum si iuxta citatum Authorem sequentia observabimus signa, facilis erit dignotio. In abscessu enim semper dolor pulsatilis præcedit iuxta locum affectum innitens: neq; morsus neq; decursus adsunt, quales in Dysentericis præcedere consueverunt. Deinde mutatione in suppurationem incipiente, rigores inæquales consequuntur, febresque circa vesperam maximè irruentes: Postea ubi perfecta humidi mutatio fuerit facta, omnes molestiæ minores fiunt, vehementesque dolores remittunt: deinceps eruptionis tempore accedente, rursus dolores intenduntur, aliquando autem perfecta ventris adstrictio adest. In Dysentericis autem nihil tale oboriri cernimus.

XXV.

A tenesmo *Galenus. cap. 2. l. 3. de Sympt. caus.* Dysenteriam distinguit: Tensionis enim vehementia Dysenteriam longè superat, quibus addi potest, quod dolor solum sit in intestino recto, quod desiderium dejiciendi sit assiduum, & plerumque inane, in Dysenteria vero non tam crebrum, dejectio verò major.

A diar-

XXVI.

A Diarrhœa denique differt, quod hic fluxus sit frequens & copiosus, absque manifesto dolore, sine intestinorum exulceratione, & proinde sine sanguinis admistione. In Dysenteria verò planè contrarium accidere videmus.

XXVII.

An tenuia, an crassa affecta sint intestina, indicant dolor, tempus exitus excrementorum, & mixtio sanguinis, & purulentæ materiæ cum excrementis alvi. Nam si dolor adest acutissimus, nec alvus statim post tormina evacuatur, cruor item & purulenta materia exactè cum stercoribus est mixta, tenuia laborare statuendum est. Si contrarium accidat, crassa affecta sunt; cum enim magis sint carnosæ, propioraque excretioni dicato loco, dolor non ita vehemens est, à torminibus statim obviam brevitatem fit excrementorum dejectio, quibus cruor vel purulenta materia, aut supernatat, aut saltem extra adhæret.

XXVIII.

Ad αἰτιολογικῶν ἐπισημασίων veniendum, quæ nobis humorem infestantem & exulcerantem intestina indicant, Sumuntur ab excrementorum colore, nam si citrina bilem, si albida pituitam, si viridia & nigricantia atrabilarium humorem mali causam esse ostendunt; ubi tamen semper observandum temperamentum, sexûs, ætas, anni tempus, victus, regionis atque aëris constitutio. 1. Aphor. 2. & 17.

XXIX.

Gradus Dysentericæ sequentia signa aperiunt: si adiposa quædam exiguo cruore perfusa excernuntur, primum; Si superficies interior tenuis, quæ ramentis similis, egeritur, secundum; Si denique veluti carunculæ dejiciuntur, tertium Dysentericæ gradum dicimus. Et hic ultimus gradus juxta Hippocratem 4. Aphor. 26. est Lethalis.

Progno-

XXX.

Prognostica signa, quæ nobis futura de hoc malo præfagiunt, ex privatis notis sic distinguemus : 1. ex loco affecto. 2. ex natura causæ. 3. ab adiunctis affectibus. 4. ab excretis. 5. ab ægri naturæ & dispositione.

XXXI.

Quantum ad locum affectum attinet, Dysenteria, quæ est in tenuibus intestinis, periculosior, curatuque difficilior existit illa, quæ in crassis, partim ob magnitudinem, multitudinemque vasorum, partim ob nervositatem & membranositatem, partim etiam ob ventriculi vicinitatem, qui tum ab ascendentibus vaporibus, tum ab intemperie intestinorum facile lædi potest, ut cibi fastidium, nausea, vomitus, & per consequens virium dejectio (quas tamen conservare secundum *Galen. 9. m. m. cap. 13.* nil aliud est, quam vitam ipsam conservare) consequi possit. Et si *Hippocrati 4. Aphor. 26.* credimus, perfecta vesica, cerebro, corde, septo transverso, aut ventriculo, aut jecinore, lethale.

XXXII.

Ex natura causæ ita judicamus : Quo deterior conditio humoris peccantis, eo peior Dysenteria. Lethalis est quæ ab atra bile incipit *4. Aphor. 24. Gal. l. de atrabile.* Non enim multum differt à cancro exulcerato, qui cum in exterioribus partibus curatu difficilis sit, multò magis in interioribus erit. *Aetius tetr. 3. serm. 1. cap. 43.*

XXXIII.

Mala quoque est Dysenteria, quæ fit à Syncera deiectione. *7. Aphor. 23.* Pessima si fiat à pituita salsa. *Gal. in comm. Aphor. 12.* & si excrementa porri speciem habeant, sintque nigra, plurima, varia & graveolentia. *Aetius tetr. 3. serm. 1. cap. 43.* Quanto enim ipsorum colores pravi fuerint plures, eo deterius. *4. Aphor. 21.*

XXXIV.

At ab adiunctis affectibus, qui Dysenteriam vel præcessere, vel concomitantur, vel sequuntur, hæc prædici queunt. Quo magis accedunt ad naturam causæ, eo pejus. Lienosis Dysenteria superveniens bonum. 6. *Aphor.* 48. A mania Dysenteria, aut hydrops, aut *ἐνσάσις*, bonum. 7. *Aphor.* 5. Ructus aut crepitus ventris Dysenteria superveniens bonum; Bona quoque est excrementorum non in deteriora facta mutatio 2. *Aphor.* 14.

XXXV.

Malum contra in longis Dysenteriis cibi fastidium, & cum febre pejus, 6. *Aphor.* 3. Graves sunt Dysenteria, quæ cum vehementi inflammatione oboriuntur, quæque cum febre & deperditione appetitus. *Aet tetr.* 3. *serm.* 1. *cap.* 43. Quæ post abscessuum eruptiones Dysenteria fiunt, graves sunt. Idem l. c. Singultus Dysenteria superveniens, ut plurimum lethalis. *Sennert.* l. 3. *part.* 2. *sect.* 2 c. 7. Intempestive suppressa intestinorum difficultas, abscessum in costis, aut visceribus, aut articulis inducit. Et biliosa quidem in articulis, sanguinea verò in costis atque visceribus abscessum facit *Hipp. in Coac.* *Aphor.* 462.

XXXVI.

Sed & excreta aliquid præfagiunt: Quo magis recesserunt à statu naturali, eo graviores indicant esse affectum. Excrementa alvi nigra pessima. 4. *Aphor.* 24. Exitialis est dejectio pinguis, & nigra, & livida, cum odoris gravitate, *Hipp. in Coac.* *Aphor.* 631. Vitiosa sunt prærubra dejectiones, aruginosæ, quarto die apparentes, & ejusmodi sanguinis profluvia soporem inducunt. In his casibus ex convulsione moriuntur, nigris ante prodeuntibus. *Idem in Coac.* *Aphor.* 632. Si Dysenteria laboranti velut carunculæ exeant, lethale. 4. *Aphor.* 26.

XXXVII.

Ex ægri denique natura, dispositione, ætate, sexu & viribus
B
quædam

quædam præſagire licet. Nam quo validior natura, quo firmiores ſunt vires, eo debilior (ſuo tamen reſpectu) eſt Dyſenteria. Mulieres quam viri, ſenes & pueri quam juvenes, & in ætatis vigore conſiſtentes difficilius curam accipiant. *Aetius tetr. 3. ſerm. 1 c. 43.* Mulieri uterum gerenti, ſi alvas nimium fluat, periculum eſt ne abortiat. *ſ. Aphor. 34.* In ſumma quo plura adſunt ſigna prava, eo periculolior eſt Dyſenteria, quo pauciora, eo curatu facilior.

XXXVIII.

Hactenus de eſſentia Dyſenteria, ejus cauſis, differentijs, & ſignis tam Diagnosticis quam Prognoticis egimus; Reſtat, ut paucis quoque de curatione agamus.

XXXIX.

Conſiſtit autem ea in legitimo, & recto ordine, atque ratione, à rerum ſalubriũ cognitione procedente, ad inventionem remediorum per ſuas indicationes.

XL.

Hic affectus, cum ſit ſymptoma, morbum ejusq; cauſã conſequẽs, propriè nihil indicat, ſed iſtis ſublatis ilicò ceſſat. Proinde tum morbum, tum ejus cauſam conſiderabimus. Et cum affectus nullus ſuã perſiſtente cauſa aboleri poſſit, ab illa initium curationis ſumemus. Cauſa morbi ſupra eſt enumerata, ſunt quippè tales vitioſi humores, qui peculiariter eam malignitatem adepti ſunt, ut Dyſenteriam excitare, inſtinaque exulcerare valent; atque ita qui jam fluxere ſunt evacuandi, fluentes revellendi, temperandi & derivandi. Ulcus ſolutionis unionem, abraſi & eroſi reparationem, & repositionem indicat.

XLI.

Præſtat hoc *θεράτεια* tribus ſuis ancillis, Diæta, Pharmacia, & Chirurgia, Quomodo in ſingulis procedendum, ſequentia declarabunt.

Diæta

XLII.

Diæta absolvitur recta usurpatione earum rerum, quas Medici non naturales vocant; Aër ad caliditatem potius quam frigiditatem inclinet, sic enim pori cutis semper aperti servantur, ut vitiosi atque maligni vapores exhalare queant, cum alias, si constiparentur, malum ob retentionem, & repulsionem vaporum ad interiora, facile augeri, atque crescere posset.

XLIII.

Cibum quod attinet, sit ille in quantitate modicus. Est enim secundum *Galenum* l. 2. de med. fac. optimum remedium cibi paucitas, hinc *Avicenna* famem biduanam commendat: Verum cum non solum affectus, sed & virium habenda sit ratio, rectius Diæta tenuiori utimur, alias verenda est virium dejectio.

XLIV.

Ratione qualitatis, cibus sit quodammodo frigidus, $\epsilon\upsilon\chi\upsilon\mu\theta$ $\eta\epsilon\upsilon\pi\epsilon\pi\lambda\theta$, præter vim roborandi ventriculum & intestina, etiam adstrictione quadam præditus. Est & iste utilis, qui visciditatem quandam habet, & vim aliquam emplasticam, & humorum acrimoniam obtundendi. Rejicitur omnis cibus, qui acrimoniam, falsedinem, & aciditatem habet, qui humectat & difficulter coquitur, qui calidus & aromatibus conditus, qui peregrinus, & cui æger non est assuetus.

XLV.

Potus sit modicus, commendatur cerevisia pura. Vinum in hoc affectu non convenit, nisi ubi vires deficiunt, & facultas concoctrix laborat, tum enim illius usus utilis & necessarius est. Sumendum verò vinum rubrum adstringens, si necessum sit, poterit aqua chalybeata dilui, vel syrupus cydoniorum, malor. punic. citri, ribium vel similis admisceri. Prostant & alij potus, de quibus Practici. Convenit etiam lac, verum quando & quomodo sit

adhibendum, disceptatur inter Medicos. Nos statuimus, primis diebus, ubi alvum movere & bilem educere cupimus, lac crudum & recens mulctum adhiberi posse. Vbi verò sistere animus est, serum vel decoctione, vel extinctione chalybis, atrii, aut silicis absumentum, alias enim serum fluxum continuaret, quod hoc modo non fit; Si enim lac coquatur, serumque absumatur, omninò ventrem non subducit. *Aetius tetrab. 1. serm. 2. cap. 95.*

XLVI.

Motum quod spectat, quoniam fluxum irritare potest, vitandus est, ut & omnia exercitia vehementiora: Quies contra amplectenda. Somno (quoniam vires reficit, fluxum sedat, & dolores sopit) indulgendum. Ab affectibus verò, animique pathematibus abstinendum, quoniam humores in corpore agitare, & conturbare valent.

XLVII.

Pharmaciae officium in curatione hujus affectus est, ut per medicamenta 1. humores evacuet, temperet & abstergat. 2. dolores mitiget. 3. fluxum sedet. 4. ulcus mundificet, cavum expleat, consolidet, & cicatricem inducat. Quæ talia sint, ex sequentibus manifestum erit.

XLVIII.

Circa evacuationem humorum quæstio incidit, utrum purgantia in Dysenteria conveniant.

XLIX.

Fuchsius l. 2. paradox. cap. 13. Massaria & cum illis alii purgantia in Dysenteria prohibent, fulti tum Authoritate Avicennæ, qui *Fen. 4. l. 1. c. 4.* ventrem in ventris solutione solvere, plenum timoris esse dixit, tum exemplis *Hippocratis & Galeni*, qui aliquoties, ubi de Dysenteriae curatione egerunt, purgationis nullam mentionem fecerunt; tum denique rationibus; notum enim esse dicunt,
metho.

methodo medendi contrarium , si humores peccantes ad partem affectam trahantur, quod fieret, si in Dysenteria purgaretur.

L.

Alii , (quibus & nos adstipulamur) purgatione fœliciter utuntur ; moti autoritate *Hippocratis & Galeni* , experientia, & rationibus ; Quando enim purgamus, humores paucioribus vicibus, minoreque mora (quæ intestinis noxia) evacuantur : natura præterea remanentes humores, quod in magna copia non amplius adsint, facilius temperare, & vincere potest: medicamenta etiam vires suas magis exercere possunt, quod non fieret, humoribus nondum absterfis & evacuatis. Vide Clarissim. D. D. *Sebizium disputat. 2. de purgat.*

LI.

Rationi quam adversarii habent ita occurri potest ; Humor ad partem affectam attractio , tum periculosa est & prohibita, cum adhuc alias vias habemus, per quas evacuatio fieri posset; cumque ita attrahimus, ut materia peccans subsistat, quod in purgatione Dysenterica non fit.

LII.

Est autem statim ab initio purgandum , ut humor intestinis adhærens, eaque exulcerans, abstergatur, & ille qui aliunde affluit, evacuetur. Vbi observandum , si materia quantitate magis in corpore peccat, tum purgatione copiosiore eam evacuare præstat. Si verò pauca sit , & solum qualitate infestet, leniter purgandum. Idem etiam locum habet, si Dysenteria orta sit ab humore atrabilario aut venenato.

LIII.

Ex his dictis facile concludi potest, non illa fortiora purgantia, qualia sunt *Colocynthis, Scammonium, Turbith &c.* exhibenda

da esse, sed leniora ; Leniora autem illa non sint laxantia , quæ alvum jam ante laxam & lubricam offendunt, & laxiorem efficiunt, sed potius quæ aliquo modo adstringunt , ne loco curationis offensionem inducant.

LIV.

Ejusmodi medicamenta sunt Syrupus rosarum pallidarum, Myrobalani, Rhabarbarum, (quod in principio in Infusione in progressu temporis in substantia commodè adhibetur , sine vehementi tostione, quia periculosa) folia & folliculi senæ , Mechoaca. Electuarium lenitivum, diacatholicum, tryphera persica, diaphenicum. Ex his parari possunt Potiones, pulveres, boli, syrapi, julepi, & alia , prout ægri in assumptione medicamentorum dispositio, vel Medici voluntas, atque consilium extiterit.

LV.

Non sunt omittendi clysteres, siquidem crassioribus intestinis affectis, purgantibus per os assumptis præferuntur, quoniam facilius locum affectum attingunt, eaque ratione plus virium exerce-re possunt. Sint in principio purgantia & detergentia , postea adstringentia & consolidantia. Vomitoria locum non habent , nisi adsit vel suspicio veneni, vel signum aliquod, materiam malignam in ventriculo contineri. Et si alias exhiberentur , materiam peccantem facilius ex intestinis ad ventriculum retrahere , magisque eum lædere possent. Diuretica , non nisi maxima humoris maligni parte evacuata, conceduntur.

LVI.

Dolor, (qui vigilias, prostrationem virium , aliaque sympto-mata inducere potest , si urgeat , anodynus tollendus. Parari ista poterunt ex oleo olivarum, amygdalarum dulcium, addito saccharo, ex brodio caponum & gallinarum. Si in crassioribus intestinis existat, clysteres anodynus fiant, ex decocto hordei, altheæ , chamæ-meli, verbasci, meliloti, cum adipe gallinaceo , anserino, hircino, capri-

caprino, butyro recenti. Vbi verò dolor pertinax erit, ad narcotica veniendum; tandem summa urgente necessitate ad opiata, cuiusmodi sunt laudanum opiatum, philonium, pilulæ de cynoglossa, Theriaca recens, & similia.

LVII.

Humoribus evacuatis, doloreque sedato, ad sistentia prope-
randum: Initio tamen cavendum est, ne fluxus intempestive sista-
tur, gravissima enim exoriuntur inde symptomata, verbi gratia, in-
fania, pleuritis, hydrops, vomitus sanguinis, teste *Calen. l. 7. de vena
sectione contra Erisstratum, Holl rio commentario primo ad Aphor. 30.
l. 6. sect. 2. Coac.* Sed elapsis quatuor aut quinque diebus demum
conceditur, cum dolor atque febris remittunt. In genere de si-
stentibus notandum, alia medicamenta esse frigida, alia calida, re-
spiciendum igitur erit ad excessum caloris, secundum quem nunc
hæc, nunc illa applicanda.

LVIII.

Ex simplicibus habemus, radices, folia, flores, semina, fru-
ctus, cortices, gummi, aromata, & Mineralia. verbi gratia, Radices
torment. plantag. carioph. prunor. sylv. bistort. pæon. Folia
plantag. lysim. acetos. burf. pastor. & omnium ferè plantarum vul-
nerariarum. Flores, rosarum, balauftia, juli coryli. Semina
portul. plant. papav. nasturtii tosta. Fructus, cydon. mala, sorba
cornu, avellan. lombard. Ligna, santalum rubrum, uva querci-
na. Cortices mori, castanearum. Gummi, thus, myrrha, masti-
che. Aromata, nux moschata in cineribus tosta. Mineralia, sa-
phyrus, Chrystallus, Terra sigill. Alumen, lapis Bezoard.

LXIX.

Fiunt ex his medicamenta tum interna, verbi gratia, Syrupi,
Conservæ, Potiones, Electuaria, Extracta, Pulveres &c. Tum Ex-
terna, ut sunt linimenta, unguenta, Cataplasmata, Emplastra, Ce-
rota, Sacculi, Fomenta, Infessus. Præter hæc passim apud Autho-
res ma-

res maximoperè comendantur, Crocus Martis. Tinctura Smaragdi, decoctum Argillæ furnariæ, in lacte caprino vel chalybeato, pulvis leporis combusti, aqua dysenterica Quercetani, Tragœa granorum actes.

LX.

Sunt autem jam dicta medicamenta sistentia non simpliciter, sed cum aliqua cautela adhibenda. Nam uti supra dictum, cum alia sint calida, alia frigida, secundum excessum caloris, vel magnitudinem febris, nunc hæc, nunc illa eligenda. Refrigerantibus semper aliquid addendum, ut concoctio juvetur. Sæpius denique, & in parva quantitate exhibeantur, hoc quidem, ne fluxus subito fistatur, illud, ut diutius in intestinis hæreant.

LXI.

Si suspicio adsit veneni, ubi possibile erit, statim vomitu rejiciatur, si non, ad alexipharmaca confugiendum, ut vires veneni, obtundantur. Comendatur Smaragdus præparatus, crystallus, cornu cervi, bolus armenus, & omnia ferè quæ in febribus pestentialibus usurpari possunt.

LXII.

Neque nos moveat quorundam error, ut à Topicis desistamus, cum experientia comprobet, cataplasmata, emplastra, linimenta, unguenta, & alia externa, non solum non nocuisse, sed dolorum, imò totius mali obliterationem induxisse, *Aetius tetr. 3. sermon. 1. cap. 45.* Observetur tamen semper conditio causæ, personæ laborantis, & temporis.

LXIII.

His ritè peractis ad ulceris curationem progrediendum. Indicet autem ulcus sui consolidationem, cum sit continui solutio. Consolidatio ista, ut rectè instituat, sordes prius per mundifican-

ita tollendæ, tum carnes per *σαρκώλικα* generandæ, denique cicatrix inducenda.

LXIV.

Si ulcus existat in tenuibus intestinis, profunt mundificantia per os assumpta, quæ parari poterunt, ex decocto cicerum rubrorum, & melle rosarum solutivo, ex aqua hordei, & syrupo rosarum solutivo, ex emulsione amygdalarum amararum, & sacharo rubro, ex sero lactis, hydromelite, & similibus.

LXV.

Laborantibus verò intestinis crassioribus, clysteres magis commendantur. Componuntur ex decocto prassij, hordei, addito melle rosarum, vel sacharo rubro. Item ex vino rubro, & melle rosarum, ex decocto cicerum rubrorum, ex sero lactis, ex hydromelite, ex decocto rosarum, ficuum, plantaginis cum melle rosarum, vel hydromelite, vel sero lactis.

LXVI.

Vbi ulcus ita mundatum erit, carne implendum est, cicatrixque inducenda. Conducunt ad id *σαρκώλικα*, quæ vel per os assumuntur, vel per inferiora injiuntur. Debent autem præter vim stypticam etiam abssterforia quadam facultate pøllere, nam ulcere à fordibus, & pure rite mundificato, natura per se incarnare poterit. Habemus C. C. ustum, sanguinem draconis, bolum armenum, mastichen, decoctum radicis tormentillæ, rosarum rubrarum cum vino rubro & aqua. Succum hederæ terrestris, decoctum plantaginis, faniculæ, virgæ aureæ, agrimonix, pilosellæ cum melle rosarum, tragacantha, bolo armeno, & similibus. Ex quibus omnibus nunc potiones, nunc enemata ratione subjecti, loci affecti, intentionisque Medici parari poterunt.

LXVII.

Restat ut de Chirurgicis remediis aliquid dicamus. Suadent
C aliqui

aliqui venæ sectionem, nonnulli dissuadent, nos adhibita tamen distinctione, affirmantium vices subimus, statuimusque venam secandam esse, ubi nimirum adsit vel vitiosus, vel copiosus sanguis, ubi adsit febris, ubi hepar calidum fluxioni det materiam, ubi denique consueta aliqua vacuatio sit suppressa. Respicendum tamen ne adsit contraindicans, virium nempe prostratio, alias ea interdiciamus. Proinde statim initio adhibenda, stantibus viribus; sit ea non copiosa una vice, sed parca, & aliquoties iterata. Si evacuatio sit suppressa, saphena secanda, si totum corpus sit plethoricum, Mediana, Epatica, vel Basilica aperiatur.

LXVIII.

Hæc de Dysenteria scripsisse sufficiant, neque enim intentionis fuit materiam, licet potuisset, longius extendere. Deo Opt. Max. sit laus, honor, & gloria, qui etiam omnes nostras actiones eo dirigere velit, ut cedant in Sacrosancti sui nominis gloriam, proximi salutem, & propriam instructionem.

COROLLARIA.

I.

An mucus ille, qui copiosè interdum in Dysenteria excernitur, sit pinguedo, an mucus, quo intestina naturaliter oblinuntur, an pus Plateri? Pinguedo non est, sed vel mucus vel pus suo modo.

II.

An omnis nigra excretio sit lethalis? Negat.

An

III.

An chalybis, ut & ferri, & ex iis paratorum medicamentorum usus in Dysenteria conveniat? Affirm.

IV.

An Diureticis utendum sit in Dysenteria? omnino.

V.

An aquarum Thermalium seu acidularum usus prodesse possit Dysentericis? Non nisi magna cum cautela.

VI.

An tenuibus ulceratis intestinis utilitatem aliquam clysteres habeant? Aff.

VII.

An fieri possit, quod acres humores in vetriculo geniti, hunc minimè corrodat, ad intestina verò ablegati, ea exulcerent? Aff.

VIII.

An inter signa Diagnostica Dysenteriae etiam ponenda febris? Neg.

IX.

An vinum Dysentericis conveniat? Disting.

F I N I S.

